

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": ВЕрген 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: ВЕрген 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗАБАГАТО КАЛЕДЖІВ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК. — Президент корпорації Карнегія в Нью Йорку, д-р Фрідрік Кепель, в своїм річному звіті як президент цієї інституції, заявив, що в Америці є забагато університетів, каледжів та різних добровільних організацій, що працюють для гарних і високих цілей. Американська нація не годна їх всіх вдержати. Вони будуть мусіти з часом замикаати двері, говорив він. А корпорація Карнегія, якої завданням піддержувати фінансово цього роду інституції, тепер знаходиться в тім тяжкім положенні, щоб вибрати найкращі споміж тих наукових інституцій. Лиш найкращі мусять пережити, а решта мусить відпасти, говорив д-р Кепель.

КНЯЗЬ ВИНДЗОР І ЙОГО КНЯГІНЯ ІДУТЬ ДО МАЯМІ.

МАЯМІ. — Маямі приготувилось якслід, щоб прийняти князів Виндзорів, які цього вівторка приїдуть з Багамських островів до Маямі. Ціллю їх подорожі є це, що княгиня Виндзор має клопоту з зубами і треба перевести поважнішу операцію.

ПЕРЕШКОДИ В ЗБРОЄННІ.

ВАШИНГТОН. — В опублікованім звіті департаменту фльоти подані причини, чому промисл не може якстій вивязатись із виробу зброї, якої тепер так потрібно. Серед причин подані також закон Волша-Гілія, яким обмежено зиски для компаній і закон найнижчої заплати та висоти годин праці. В звіті говориться, що власники фабрик з огляду на названі закони не хочуть підписувати довгореченцевих більших контрактів, а беруть замовлення найдалі на чотири місяці вперед. Звіт підписав адмірал Рей Спер.

ВИМОГИ ФЛЬОТИ.

ВАШИНГТОН. — Секретар фльоти, Накс, заявив, що конгрес мусітиме ухвалити для фльоти додаткові 300 мільонів доларів при помочи тих грошей поробити на американських військових кораблях безпеки проти ворожих бомбовиків. Досвід з теперішньої війни показує, що такі додаткові охорони проти літаків треба конче поробити, в противнім випадку навіть найтяжчий корабель може зазнати фатального ушкодження.

ЧИСЛО ЧУЖИНЦІВ.

ВАШИНГТОН. — Бюро реєстрації чужинців заявляє, що число чужинців в Америці правдоподібно буде вище, ніж його обчислювали на початку. На початку думали, що всіх чужинців в Америці буде, три мільйони і шістьсот тисяч. Тепер думають, що те число перевищить чотири мільйони.

ГЕНЕРАЛ ФРАНКО ОБИЩОЄ НЕ ВОЮВАТИ.

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Кордел Гол заявив, що еспанський диктатор ген. Франко прирік американському уряду, що не буде воювати, але просить, щоб Америка допомогла йому прокормити його населення. Він хоче на сто мільонів кредитів в Америці, щоб за ті гроші тут купити харчів. Кордел Гол заявив, що дотепер уряд ще не згодився на його пропозицію, але в засаді він не виступає проти тої думки. Ходить про те, щоб ген. Франко дійсно додержав обіцянки. Еспанія займає дуже важне стратегічне положення. Бо через неї з сухо-доло можна заатакувати Гібральтар і в той спосіб прорвати блокаду звернену проти Італії і цілого Середземного моря.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ВІДКРИТТЯ НОВОГО „СОБВЕЮ”.

НЮ ЙОРК. — Підземна залізниця на Шестій евени, лінії „Індепендент”, вже викінчена. Уже по ній ходять експериментальні поїзди, щоб випробувати, чи все гаразд. В наступну неділю відбудеться офіційне відкриття цієї лінії. Вона матиме отримання з рештою сітки „Індепендент”.

ПЛЯНУЮТЬ КОНТРОЛЮ ЦІН.

ВАШИНГТОН. — Дорадчий комітет у справах зброєння виробляє вже плян, на основі якого в разі потреби можна булоб контролювати ціни щоденних продуктів і не допускати до їх зросту. Загроза інфляційних цін зростає з кожним днем. Контроля цін наперед відбувалася при помочи імпорту чужих продуктів. Себто, коли тільки ціни на якісь продукти почали зростати уряд зменшив би мита на чужі продукти і дозволив би на їх ввіз. Вони стягнулиб вдлі ціни на місцеві продукти. Але з часом і цього буде мало, стверджував комітет. Тому треба буде від конгресу ухвалення відповідних законів.

ШТУЧНІ ПРОДУКТИ.

НЮ ЙОРК. — На виставі штучних виробів демонстровано жіночі одяги, вироблені з таких продуктів: молюка, шкла, відпадків дерева, води, природного газу, вугля, оливи, соли і повітря. Ці одяги виглядали дуже чепурно, не заносили жадним запахом, не були солєні, не калічили пальців і не розпльивались у повітрі, коли вдягнула їх моделька.

ПЕРЕХОПЛЕННЯ І ЗНИЩЕННЯ НІМЕЦЬКОГО КОРАБЛЯ

Німецький торговельний корабель „Дарзанг” пробував з Мексика прорватись через Атлантійський океан та через британську блокаду і дістатись до Європи, але по дорозі, недалеко Куби, перехопив його британський кружляк „Діомеда”, та почав обстрілювати. Що сталося далі з ним, невідомо. Бо радіо з нього вказувало, що корабель горить, запалений власними морськими і, що ті моряки пускаються в рягункових лодках на море. Але морські власти в Вашингтоні опісля заявили, що дістали відомість, начеб британські моряки з „Діомеди”, вскочили на запалений німецький корабель, погасили вогонь і тепер цей корабель знаходиться як добуток в англійських руках. Це вже другий німецький корабель, що зазнав подібної долі, відкаючи з Мексика до Європи.

ПОЛЮВАННЯ ЗА НІМЕЦЬКИМ НАЇЗНИКОМ

До Монтевідеа, Уругвай, прибув великий англійський корабель „Карнарвон Кесл”, який колись був люксовим пасажирським кораблем, а тепер перероблений на пів-військовий. Він має на собі „рани”, завдані невідомим німецьким морським наїзником, з яким він тисячу миль від берегів звів півторагодинну боротьбу. Німецький військовий корабель, що атакував його, остаточно втік. А „Карнарвон Кесл” подався до Монтевідеа лікувати свої „рани”. Замітне те, що його боки заліплюють тими сталевими плитами, що зняли їх з знищеного німецького військового корабля „Графа Спек”, якого руїни є напів затоплені в уругвайській порті.

Кажуть, що за німецьким невідомим морським наїзником пустився сильний англійський корабель „Ентерпрайз” і що він вже навіть перехопив його. Колиб однаке це йому дотепер не вдалось, кажуть чутки, то за ним виїде якийсь англійський літаконосць, що при помочи своїх літаків так перегляне море, що мусить його знайти.

РУЗВЕЛТ ОГЛЯДАЄ ЗДАЛЕКА ОСТРОВ МАРТИНИК

Президент Рузвелт на своїм кружляку „Тоскалуза” підїхав три милі до французького острова Мартиніку та оглядав пристань „Форт де Франс”. На корабель з острова приїхали американський консул і військовий аташе та дали президентові звіт. Передтим президент оглядав базу на Санта Лючія.

ГРЕКИ ЗАНЯЛИ АРГІРОКАСТРОН

По довгій боротьбі здалося вкінці місто Аргірокастрон, останнє з трьох альбанських баз, звідки зачали Італії військові операції проти Греції, дня 28. жовтня. Як в Порто Едда так і тут греки забрали значну кількість італійців в полон. Забрано теж чимало військової добути. Грецькі війська посуваються тепер в напрямі Телелені. Британські й грецькі летуни бомбардували альбанські пристані Вальону і Дураццо та транспортні кораблі на морі, що перевозять війська з Італії до Альбанії.

ЛОНДОН ПОТЕРПІВ ВІД БОМБАРДОВАННЯ

По двох днях „відпочинку” німці бомбардували британську столицю так сильно як ніколи передше. Американський кореспондент Джеймс МекДонелл зазначає, що „кружляють поголоски про великі шкоди і значні втрати в людях”, але обрахунком треба здержатись, поки не будуть переведені обчислення. Одно можна тільки ствердити цілком певно, що бомбардування було „дуже сильне” і було поведене на „великі розміри”. І тривало яких 8 годин. Та мабуть було обмежене тільки до самого Лондону, бо з інших міст нема донесень про налети.

СМЕРТЬ ДВОХ ІТАЛІЙСЬКИХ ГЕНЕРАЛІВ

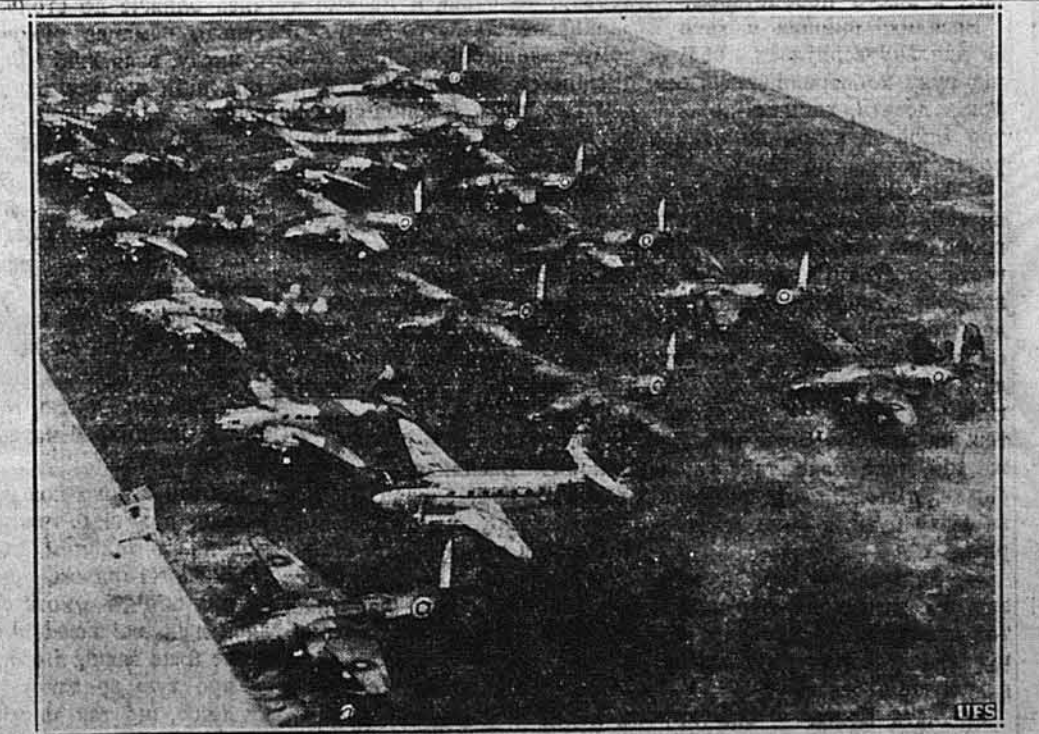
До того, що не ведеться Італійцям на фронті, треба ще додати летунську катастрофу, наслідком якої згинули два генерали: Піетро Пінтер і Альдо Пелегріні. Обидва брали участь у тій італійській летунській ескадрі, що в 1933 р. перелетіла океан і прилетіла до Америки під проводом маршала Бальбо.

ДАЛІ НИЩУТЬ РУРСЬКУ ДОЛИНУ

Британські летуни бомбардують постійно різні німецькі міста та пристані в Бельгії й Франції, але особливо нищать Рур, а зокрема славне промислове місто Дісельдорф, яке ціле в огні.

ШУКАЮТЬ ЗА НІМЕЦЬКИМ КОРАБЛЕМ

Британці вислали спеціальну ескадру, щоб вишукати той німецький корабель, що кружляє по океані, деє коло берегів Південної Америки, і ушкодив британський кружляк „Карнарвон Кесл”.

ДЛЯ АНГЛІЙ. — На летнищу Флойда Бенета коло Нью Йорку викидають ці бомбовики на первіз до Англії. Ці, що на образку, представляють вартість двох мільйонів доларів.

ДАЛЬШІ СЕНЗАЦІЙНІ ПЕРЕМІНИ В ІТАЛІЙСЬКІЙ АРМІЇ

РИМ. Італія далі повна „тихих сензацій”, себто таких, про які ніхто з публіки нічого не знає крім того, що подають офіційні сухі комунікати, до яких преса не має що додати. По уступленню маршала Бадолія і ген. Цезаре Марія де Веккі нагло проголошено, що „уступає на власне прохання” адмірал Доменіко Каванарі, себто та людина, що розбудувала італійську морську силу. Сензація та тим більша, що Каванарі одержав від Мусолінія „дуже сердечного листа”. Новим адміралом став Артуро Рікарді, що мало відомий в Італії чи в світі, але зате має мати добре ім'я серед військових італійських кол.

ПЕРЕЖИВАЄ НАЙКРИТИЧНІШІ МОМЕНТИ.

ЛОНДОН. — Так тепер глядять на Мусолінія в Англії. З тим звязують останні пересунення в італійській армії. Те, що Італія пішла війною проти Британії, Франції, а вкінці проти Греції, вважають „великою авантюрою”, яка тепер мститись на Італії. В Англії особливо зацікавлені в тому, чи італійські переміни є виключно італійською справою, чи може викликані впливами Гітлера. Щодо цього останнього нема певности. Далі роздумують і над так нагим звільненням губернатора Додеканезьких островів, ген. де Веккі. Італійське положення там, як кажуть, захитане, хоч Італія має держати на островах до 50,000 війська.

ГРЕКИ ЛИКУЮТЬ.

АТЕНИ. — В столиці й по інших грецьких містах відбуваються величаві паради з приводу здобуття міста Аргірокастрон, яке вважається чисто грецьким містом. Заряджено вишівування прапорів через три дні. Це на знак великої радості.

ДЯКУЮТЬ АМЕРИЦІ.

АТЕНИ. — Американські кореспонденти доносять, що їх просять передати Америкі вирази подяки за те, що през. Рузвелт обіцяв дати Греції допомогу.

НЕМА ГОЛОДУ В ГРЕЦІЇ.

АТЕНИ. — Офіційно заперечують вісткам, поширюваним через німецьке й італійське радіо, будь-тоби в Греції був голод.

БОЛГАРІЯ МИНЄ ПОЛІТИКУ.

СОФІЯ. — Таке можнаб заключити з тих наглих кроків, які тепер робить Болгарія, намагаючись до дружнього порозуміння з Туреччиною. Навіть пропонує, щоб зменшити на половину пограничні війська.

ДНІСТЕР — ГРАНИЦЯ!

БУКАРЕШТ. — Такого домагаються румунські ветерани минулої світової війни. Хочуть, щоб румунська границя сягала назад до Дністра, себто туди, де стало румунське військо в 1918 році. А це означає, що ветерани бажалиб, щоб Румунія знову дістала Басарабію.

МОСКВА „ГАРАНТУЄ”: ЧИ НЕ ТАК ЯК ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ?

СОФІЯ. — Болгарський король Борис мав відбутися наради зо спеціальним висланником Сталіна, підчас яких той висланник мав від імені Сталіна „загарантувати” Болгарії допомогу на випадок, якби її хто напав. Цей висланник мав теж дорадувати Болгарії задержатись далі неутрально і не мішатись до війни.

ПОБЮТЬ КОЖНОГО ВОРОГА...

МОСКВА. — Таку заяву вислав Сталінові з нарад советських генералів і офіцерів з Далекого Сходу. Наради відбувались в Москві. При тому генерали згадували за „перемоги Советів над Польщею, Японією і Фінляндією...”

ПЕРЕГОВОРЮЮТЬ І ПРОТЕСТУЮТЬ.

ЛОНДОН. — Советський амбасадор Майський далі переговорює з Британією в справі золота, що належить балтійським державам. Іде про те золото, що є в британських банках, яке не видають Советам. Майський протестував при тому проти того, що повишувано на деяких естонських і латвійських кораблях британські прапори. А тут розходиться про ті 23 естонські та латвійські кораблі, що їх забрала Англія, а про які Совети кажуть, що це їхня „власність”.

ХВАЛЯТЬ СВОЮ ТЕХНІКУ.

МОСКВА. — „Ізвестія” згадують за заложену царями Артилерійську Академію, що святкує 120-ліття своєї існування. При тому пишуть, що „техніка червоної армії найкраща в світі”, як теж підкреслюють, що Совети мають найбільшу в світі армію.

ПРОТИ КВІЗЛІНГА.

СТОКГОЛЬМ. — В Норвегії має бути великий спротив проти Квізлінга. Навіть на біржі був сього року „страйк”. Не було покупців на знак протесту проти його режиму. Таке передає до шведських газет шведський кореспондент з Осльо.

"СВОБОДА" (UKRAINIAN DAILY)

FOUNDED 1893.

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою чиста, в котрім оголошувач хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

3 Канада належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свобода“: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "СВОБОДА", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

3 НЕВОЛІ ЧЕРВОНОГО САТАНИ

Так пише канадсько-український двотижневик „Будучність Нації“ про писма з старого краю, що доносять про життя українського народу під Советами, зокрема про життя в Західній Україні, звідки походять згадані листи. Це пишуть з тої української землі, де „вечер лягаєш, а рано, вже — хто знає де“. Це листи від рідні, що повідомляють своїх за морем, себто в Злучених Державах чи Канаді, що їм тепер „добре поводитись“, що „діти мої вбрані так добре, що їм видно тіло“, що й є що їсти, як „колись у Великодню Пятницю“... Це листи, де пишеться про „велику радість“, що брата, чи кого там, забрали і кудись везли... Це листи, в яких виразно пишуть, щоб „домислитись“, щоб з того, що написане, — „доміркуватись“.

Це так пише справжній український нарід до своїх, до своїх рідних. Очевидно, що це інакше виглядає від того, що пише про це советська влада. У советській пропаганді той самий нарід, що пише до Америки, тільки дякує „любомішому“ Сталінові. Щоб це доказати, та пропаганда видає ще книжки про „народну творчість“: „Великому Сталіну народ квітучої України“. А в тих книжках український нарід ніби співає, що вже „назавжди минули часи лихоліть“, що „засвітило сонце з Кремлю“, що народ „заспівав про своє щастя“, і згадує, очевидно, в першому слові того, хто „дав щастя народам, хто привів трудящих до перемоги і життя їх зробив соняшним“. І тому, співає московська пропаганда:

„З піснею про Сталіна
починаєм день,
кращих ми не знаємо
на землі пісень“.

І оголошуються окремі новітні гуцульські коломийки. Совети беруть гуцулів в таку саму спеціальну опіку, як брала їх польська влада, коли то, набравши фіру хрунів і темняків, та спекуюючи на нужді, возила ось тих гуцулів до Варшави, до Пільсудського, чи де там, пишучи при тому про „гуцульську націю“ і „гуцульський польський нарід“. Тепер той самий гуцул з Косівщини замість „краковяка“ вже співає нової:

„А любий наш батько Сталін
всім нам помагає
і про всіх нас, про гуцулів,
ширим серцем дбає“.

Ось такі пісні, складані на замовлення Москви, виходять прекрасними виданнями. Нарід потребує їсти і справжньої освіти, а замість того дають йому читати про те, що ніби він „дякує“ за „радісне життя і щастя“.

Переходив український нарід різні нещастя. Пережив не одно печко. Але такого духового викривлювання душі українського народу, як воно є під більшовицькою владою, такі Україна досі ще не переживала. Це викривлювання української душі є більш небезпечне ніж фізичне винищення. І тому саме український нарід мусить напняти всі свої сили, щоб визволитись чимскорше зпід червоної Москви. Це є те, до чого мусить бути звернена вся сила української політичної думки.

Д-р М. Гнатюк.

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ЯК НАЦІОНАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ЧИННИК

(Для дискусії на тему української сцени в Америці).

Ідеал правдивого театру.

Режисер Таїров оповідає в одній своїй книжці, як на представлення „Отеда“ в швейцарському театрі 1909 року славний артист Вільям Батс в ролі Яга настільки зворушив якогось американського військового, що цей вистрілював зі сали на сцену у Батса і повалив великого артиста трупом. Після того сам також застрелився, а сентиментальні американці поховали їх обох разом та на надгробнику написали: „Ідеальному артистові і ідеальному глядачеві“.

Сумніваюся, чи того роду відрукова реакція є дійсним ідеалом правдивого театру. Воно правда, що театральні артисти й режисери вважають вершню своїх досягнень зачепити глядача до живої, приневолити його інтенсивно переживати все, що діється на сцені. Це й стало причиною приходу модерних театральних режисерів звести перетворення між сценою і глядачем, призначити глядачеві активну роллю в театральній дії. Теоретики почали навязувати на старі традиції релігійних обрядів, з яких і виріс сучасний театр. У таких обрядах брали активну участь усі, жерці і вірні, так, що це був дійсний театр активного глядача. Але далі історичний розвиток пішов іншими дорогами і за вернути його, здається, неможливо. Кожна спроба приневолити колесо історії, щоб воно почало крутитись назад, веде до непорозуміння, а навіть і до катастроф.

У висліді історичного розвитку четке відмежування сцени і актора від глядача стало природним фактом, без якого нинішній театр перестав бути театром. І коли й були випадки, що театр приневолював глядача до негайної масової життєвої реакції, — то в цьому ж моменті він уже не був театром. Напр. коли в 1813 році підчас представлення „Німота“ в брестльському театрі зі сцени залунали слова „любів батьківщини свята“, — публіка відразу схопилась до революційного чину, вийшла з театру і почала національне повстання. Але сама театральна вистава через це потерпіла. Театр, якщо він хоче стояти на високому мистецькому рівні, мусить залишитись поза рампою, мусить уникати глядача за чинник, що сприймає пасивно, а не активно. Ця справа хоч може

й неприємна для ентузіастів соціального і національного післанництва театру, — але всежтаки вона залишається правдою.

Та, з другого боку, ця правда зовсім не виключає іншої фундаментальної засади, що театр сповняє належно свою роллю в народі тільки тоді, коли впливає позитивно на маси своїм змістом та ідеями. Лише що цей вплив є здоровий не тоді, коли моментально перетворюється в чин, а тоді, коли проникає душу поволі і глибоко, коли виховує кожну одиницю в національному дусі героїзму й самоповаги і таким способом творить кадри карних членів нації, здібних не до відрукової поверхоної реакції, а до тривалого душевного стану, який у слухний момент уже незалежно від театру переливається в героїчний чин. Театр має розбудовувати не моментальний спалах солом'яного вогню, але тривалий жар душі. А це своє завдання сповняє не масовий театр з активним глядачем, а виключно лише високомистецький театр, ізольований непроходимою рампою від маси публіки.

Суттєва риса кожного театру — це його театральність, себто його намагання зарекомендувати зібраній публіці якісь культурні й ідейні цінності, в заздалегідь приготованій, вирежисерованій формі. Ось так уже сама суть театру різко протиставляється сніам революційних ентузіастів про колективну, масову театральну творчість та про рішальний вплив глядача на таке театральне видовище. Оці видовища типу релігійно-національних чи революційних свят — по суті з нинішнім театром не мають вже багато спільного і належать до сфери проявів збірного життя, в яких мистецтво може грати лише обмежену роллю.

Але ця сама суттєва риса театральності, яка різко відмежовує театр від усяких експериментів типу релігійних, національних чи революційних масових спектаклів, — одночасно також вказує на необмежені можливості величезного виховного та ідейного впливу театру на національну збірноту. Це, зрештою, самозрозуміла річ, про яку не сумнівається ніхто, крім некритичних, ліберальних визнавачів мистецтва для мистецтва.

(Дальше буде).

В ОБОРОНІ ЧЕСТИ КРАЮ І КОРОЛЯ

Коли під натиском німецької воєнної машини зломився свого часу опір бельгійської армії й бельгійський король Леопольд був змушений заперестати дальшу боротьбу, поспішали на короля легкомудрі обвинувачення в зраді Бельгії та альянської справи взагалі. Ці закиди походили головню від людей, що стояли далеко від бельгійських справ, а ще далше від боевого фронту. Обвинувачення, на чолі Леопольда стояв на чолі бельгійської „п'ятої колоїни“, були видумкою людей, ласих на всяку сенсацію, коли не чимсь далеко гіршим. Ось це й заставило ріжких людей до висвітлення цієї дражливой справи. В обороні короля Леопольда виступили тепер не тільки бельгійці, але й цілий ряд визначних американців, які були в Бельгії як дипломати і військові відпоручники і знали з першої руки все те, що діялося в Бельгії в пам'ятних днях цієї місяця травня 1940 року.

„Бельгійсько-Американська Виховна Фундація“ в Нью-Йорку, якої головою є бувший президент Герберт Гувер, видала цікаву документальну брошуру п. з. „Бельгійська кампанія та задача бельгійської армії, травень 10-28, 1940“.

Брошура містить документи, листи, меморанда та статті таких людей як: ван Зелянд, б. прем'єр Бельгії, ван Ковелярт, б. голова бельгійської палати послів, В. Галам Ток, заступник голови „Бельгійсько-Американської Виховної Фундації“, а далі меморандум про зустріч короля Леопольда з кардиналом ван Рой, малинським архієпископом, та начерк бельгійської кампанії, споряджений бельгійським сенатором Кронахером.

Між офіційними документами є видрукований лист короля Леопольда до Папи Пія XII, в якому король подає причини його капітуляції, пастирський лист кардинала ван Роя, справоздання з воєнних операцій бельгійської армії, зготовлене шефом бельгійської армії ген. Міхельсом, меморандум невідомих бельгійських старшин на цю саму тему й пр. Крім того, в брошурі видруковано заяви таких американців: Джан Кудагі, Дж. Е. Дейвіса, Д. Г. Морріса та В. Філіппса, бувших американських амбасадорів в Бельгії, як теж заяви полк. Бравна й сот. Гейда, б. американський військовий аташе в Бельгії.

Що говорять документи й заяви?

Хоч ті документи та заяви в дуже малій мірі реферують

політичні випадки, які попередили військові операції Бельгії, однак вони майже в цілості підтверджують становище короля. В супереч давнішим поголоскам стверджують, що Англія та Франція були заздалегідь повідомлені про остаточні рішення короля Леопольда. Ось, що пише згаданий полк. Бравн, американський військовий аташе:

„Німецька армія, підтримана величезною повітряною флотією в травні 1940 р., покотилася на захід через Голландію, Бельгію та Францію... Пролетом під Седаном змусив до відвороту північні альянські сили та розділив бельгійсько-англійські головні сили від французьких головних сил. Французький проти-наступ, плянований в околиці Авіль, міг би був повернути рівновагу серед альянських сил, але такий проти-наступ ніколи не наступив.“

„Бельгійська армія боролася з повним завзяттям при кожному відвороті, а вкінці була приперта плечами до моря. Її артилерія відбивала ворожі атаки з чудовою прецизією, а всі відділи були кермовані досвідченими старшинами. Однак, вони були відтітні цілковито, не мали літаків та проти-летунської оборони... Капітуляція бельгійського короля з 28-го травня 1940 р. була одинока річ, яку король міг зробити. Ці, що твердять інакше, не бачили завзяття боїв, ані німецької повітряної сили. Я бачив одне й друге“.

Документи та статті стверджують безсумнівно героїчне поведіння бельгійської армії та її начального команданта, короля Леопольда.

Критика французького прем'єра Поля Рено.

Обороняючи героїстичність бельгійського короля, вище згадані американці й бельгійці висловлюють також критику, звернену на адресу б. французького прем'єра Рено, за його поспішний осуд короля Леопольда та цілої бельгійської армії. Леопольд піддався німцям. Але поводитись як пристало на воєнного бранця, не входячи в жадні коншахти з німцями та не даючи намовити їх підшептам.

Герберт Гувер згадує в брошурі радіову промову Рено з дня 28-го травня 1940 р., в якій цей прем'єр заявив, що „король Леопольд III зловжив зброєю, не повідомивши про це ні одним словом англійських чи французьких воєнків“. Гувер стверджує, що це є „абсолютна неправда“. І пише так:

„Я не беруся обвинувачува-

ти прем'єра Рено. Однак почуття людської справедливості та зацікавлення в цьому хоброму народі, який займав все таке гарне місце в серцях американців, вимагають, щоб ця заява була збита, бо протирічить усім фактам. Будучи за останні 25 років в близьких зносинах не тільки з бельгійським народом, але також з його конституційними провідниками, включаючи теперішнього короля та його батька, уважаю за свій святий обов'язок висвітлити перед американським народом правду“.

Ван Ковелярт вияснює, що постава деяких членів бельгійського уряду до короля Леопольда пояснюється французькою пресою та недостаточними інформаціями. Він стверджує, що прем'єр Герберт Перлот, який був шерший з бельгійців, що в промові 21. липня 1940 р. осудив короля, нині пропагує „обеднання бельгійського народу навколо особи короля“.

Знову начальник бельгійського генерального штабу, так описує рішальні дні бельгійської армії:

„Дня 27-го травня були кинуті в бій останні резерви, три полки не високої воєвої сили. Наші відділи здержали ворога стало на всіх фронтах, віддаючи ґрунт п'ядь за п'яддю... Артилерія випорожнювала всі скриньки... Та не зважаючи на той героїзм, ворог таки проломлював наші лінії, на півночі, на ліво, в центрі... В деяких місцях ворог вдерся глибоко в наші зади та заняв поліві штаби... Наші втрати були важкі. Ранені завалили всі шпиталі... Армія осягнула границі свого організованого опору“.

Джан Кудагі, останній амбасадор Америки до Бельгії, стверджує у своїй статті так: „Задача, яка мала місце 28-го травня, не повинна була в ніякому разі заскочити Францію чи Англію. Акція короля, якою він зловжив зброєю, була лиш одиноко можливою акцією, згідною з його честю та обов'язком“.

Поява згаданої брошури з важкими документами та голосами визначних американців та бельгійців кидає нове світло на особу бельгійського короля та на цілу трагічну судьбу Бельгії.

ЛИСТУВАННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ

М. Д-ль, Нью Гейвен. — Як уже було оповіщено в „Свободі“, цього року „Свобода“ книжкового календаря на 1941 рік не видала.

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

РОМАН З КОЗАЦЬКИХ ЧАСІВ

ТОМ II.

(97)

— Прудивус заходить іноді, та рідко, — відказала Обеременчиха. — Чогож бо то? Запанів тобто дуже, чи як? — А що ви думаєте, душа мила, — засміялася стара гостя, — може й справді через те. Він же тепер державець, а не простий собі козацький осаула. — Та чулаж, чула... Оришка вже казала мені... Хутір, чи що? купив у старого Гугола, запорозького полковника... — Егеж, — каже, що купив. — Бач, тепер дак і не лізе із своїми зальотами: десь доі якусь багачку дочку накинута оком. — Це правда, душа мила, — каже не той став. Поважний такий, хоч і поштивий і до мене й до Ориси. Про якусь дурницю ані слова ніколи.

— Ну, й слава Богу, й вам і дівчині спокій. — Авжеж спокій, душе мила. Ми раді он як, що чоловік охаменився таки й до розуму прийшов, та вже такзавжди обаченько і в розмові з ним: про старе й не згадуємо ніколи, а надто про Павлуса. — Обличчя Василичине знову немов би захмарилося на хвилику задумою. Вона важенько зідхнула. — Де він тепер... Павлус мій? — промовила й підвелься. — Почала прибирати зо столу, Орися помагала, теж захмарена спогадом, засмучена... Кризь відчинене вікно почувлося, як хрипнула хвіртка на дворі. — Кого там Бог несе? — виглянула у вікно Василича. — Кобзар чи що?

— Таж кобзар, здається, промовила, виглянувши й собі у вікно, Обеременчиха. — Боженку мій, який молодий іще, а вже з поводитарем. — Василича вийшла з хати й за хвилику вернулася, ведучи під руку кобзаря. Гарненький, років десяти, хлопчик-поводатор ішов за ними, допитливо роззираючись по сінях. — Просю ласкаво... не знаю, як тебе й звати, — говорила господиня, підводячи нового гостя до столу й садовляючи на лаві. — Старцем Божим — дак молодий ти ще дуже... Іди сюди, моя дитино, — звернулася до хлопчика, взяла ладіг на плече й посадила теж на лаві. — Боже мій, Боже мій, таке мале, таке гарніське, тількиб отцеві-неньці за вітку бути, а воно в жебрах... — Сирітка, — сказав кобзар, а сам насторожено повертав голову сюди та туди, почувачи гострим слухом, що в хаті це хтось є. — Мати Божа, — відгукнулася Обеременчиха, — скільки того горя на світі! — Може пообідаєш, старче Божий? — питала господиня.

— Вже вибачай, зватиму тебе так, як усіх таких сіромах людей звать.

— Про мене, — посміхнувся кобзар, — буває й палиця — пан називається, то чому живому чоловікові, та ще й каліці-сілому, не звати старцем Божим?.. А хліба-соли не поцураємось: ми ще з Андрійком не обідали.

Василича знов увихнулася до печі.

— Нехай Орися ще послужить Божому чоловікові, — промовила Обеременчиха, — а ви, душе мила, доволі намолися вже з нами. Присядьте, побалакайте з нами, супочиньте.

— Ну, гаразд, гаразд, — відповіла Василича. — А ти, старче Божий, скинув би оту свою бандуру, чи як її, щоб не була на заваді. — Це правда, — усміхнувся знову кобзар, зняв ізза плеча кобзу й поклав коло себе на лаві.

Орися швиденько поставила перед ним і хлопцем велику миску з борщем, потім відкрала по добрій скибці паляниці й промовила, припрошуючи:

— Просю ласкаво.

— Спасибі вам, господинько, й тобі любя дівчино, за ласку, сказав гість, присуваючись ближче до столу. Він хутенько намацав рукою ложку й миску, взяв хліб і почав їсти так, ніби все тее бачив перед себе.

— Можеб чарочку горілочки до борщу? — запитала Василича.

Кобзар засміявся: — Ну, щож, — сказав — чарка невадна, козацька річ, а я теж колись був козак не з останніх. Випю за ваше здоровля.

— Візьми, Орисю, там у миску пляшину й чарку та почамай гостя. — Кобзар і його поводитар обідали, а жінки якийсь час мовчки, з великим спочуттям і цікавістю разом, дивилися на них обох, і в кожній снувалася в голові всякі думки. А може й не всякі, а одна у всіх — про тую здравлю козацьку долю, що так знівечила ще зовсім не стару людину, затьмивши їй навіки світ Божий.

— То ти з козаків, старче Божий? — перервала не зов-

сім звичайну мовчанку Василича.

— З братчиків, паніматко, — відповів, не відриваючись від миски, гість.

— А як же... Боже, Боже, таке нещастя!

— Де очей побзубув, хочете спитати, паніматко? — поміг господині висловитись сліпцеві. — В турецькій неволі.

Обидві жінки зойкнули з перестраху, а Орися, що стояла біля печі, відвернулася, щоб змахнути з вій непрохану слезу.

— Пять літ перебував у неволі... Пробував тікати двічі... За першим разом побзубувся лівого ока, а за другим — і правого... Більш не пробував... Все одно не потрапив би далі двору без Божих ліхтарів... Як одужав, прикували бісурмени на каторзі до опачини... Три роки ганяв по морю тую каторгу разом із другими такими, як сам.

Орися прийняла порожню миску й ложки й подала печеню. Відкрала ще хліба.

— Виний, дорогий гостю, ще чарочку — до печені, —

припрошувала розчулена господиня, — воно не завадить... Налий, дочко.

— Та не завадить, що й казати, — сміявся кобзар, — а з двох чарок не будеш паний.

— Як же ти визволився всеж таки з тої неволі? — питала Обеременчиха. — Давно вже? Пішли були тут поголоски, що й сюди вернувся дехто недавно з неволі турецької... зпід Очакова, либонь, визволив їх кошовий Сагайдачний із товариством січовим. То може й тебе там визволено?

— Вгадали, паніматко, — відповів сліпцеві, — неначе там були. — Випровадив нас султан із великим військом до Очакова, почувши, що козаки лаштуються в гохід, і наказав погромити їх на морі. А вийшло так, що Сагайдачний погромив турків і нас визволив. дай-Бог йому здоровля... (Дальше буде).

КОЖНИЙ СВДОМІЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАПЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАПНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗАГРОЗА ДРІБНИМ БІЗНЕСАМ.

Кожна свідомо людина, котра загально слідила за всіма світовими подіями, не тратить з ока і того, що діється у нас самих, в тій країні, де живемо. Нині можна заважати, як все швидким темпом іде вперед. Зокрема торгівля, завдяки організації. Не буду тут розводитись над тими різними проблемами, а тільки хочу порушити справу, котра нас, українських торговців, малих або більших, повинна інтересувати.

При добрій волі ми могли б одні одним багато допомогти, але тоді, коли наше положення конкретно розберемо.

Як знаємо, наших торговців є найбільше в галузі споживчих артикулів. Тому й порушую той бізнес. Не знаю, чи багато наших безбесменів з цієї галузі застановляються над питанням своєї будучності. А коли так, то я хотів би звернути увагу на положення тих дрібних бізнесів. Сміло можу ствердити, що коли наші (і чужі нам) безбесмени не зарадять катастрофі, яка їх чекає, то в протязі кількох літ не стане жалких малих індивідуальних бізнесів. Будуть тільки могутні компанії, кваліфіковані, з капіталом однієї і кооперативи. А кооперативний рух в Злучених Державах стало зростає і процвітає.

Це питання відноситься не тільки до торгівлі споживчих продуктів, але й кожної іншої торговельної галузі. Та кож воно відноситься не тільки до українських бізнесменів, але всіх загально.

Ті замітні зміни кожний видить кожного дня. Видно такі зміни в галузі: одягу, обуви, ресторанів, пралень, гресерень, м'ясних склепів і т. д. Найбільше розвивається так зв. "Супермаркет" з поживою і "ланцюхові крамниці" в інших галузях бізнесу.

"Супермаркет", це величезні склади з відносно малим числом робітників, із самоослужою. Кожний покупець, котрий робить закупа в такій крамниці, сам себе обслуговує, а платить при виході з крамниці.

Одна з великих компаній, котра має коло 15,000 крамниць в цілих Злучених Державах, а 10% з тих крамниць є в метрополії Нью Йорку, від 1936 року, відкрила коло 175 таких "Супермаркетів", а замкнула за той самий час коло

5½ крамниць на один "Супермаркет". В тім самім часі та сама компанія зредукувала робітників на понад 50%. Згадана компанія продає також всякі сирі м'яси і м'ясні продукти. Згідно з достовірними інформаціями їх м'ясний торг зрівняється 25%, а торг інших гресерних артикулів виносить 75%. Завдяки таким комбінаціям, така компанія зредукувала свої видатки пересічно на 12%.

Цих 12%, це заощадження на: рентах, електриці, робітниках і т. і. А до цього треба ще додати, що така компанія робить великі ошадності на закупі товарів. Вона робить величезні обороти не лиш тому, що дешевше може продавати, але також завдяки рекламі в часописах і через радіо, на що її стати, бо ця "медіум" продажі їй виплачується. Таких компаній є кількості, а тепер починають денед рушатись приватні "Супермаркети" при допомозі консолідації, або створення груп дрібних бізнесів, які роблять те, що великі компанії.

Наводжу ті факти тому, бо я певний, що такого бізнесу нема між нашими людьми. А коли ми не прийдемо між собою до порозуміння, то незадовго опинимось в такому положенні, в якому вже опинились тисячі інших, не лиш самих бізнесменів, але й робітників згаданої галузі бізнесу.

Щоби ми могли щось створити, нам треба негайно ставати в ряди тих локальних союзів, або товариств бізнесменів, де вони вже є. А в тих громадах, де такої організації нема, треба їх творити. Якраз тепер всі ті організації повинні рушитись, обговорити пекучі справи, створити ініціативний комітет з існуючих вже союзів і скликати зїзд українських бізнесменів.

Коли цю справу залишимо в спокою, то можемо бути певні, що це все само до рук не прийде.

Правда, що свого часу Союз українських бізнесменів був організований в Нью Йорку і жив коло року.

Чартер існує, але спить по нинішній день. Але треба вчитись на помилках минулого будувати щось ліпше. Хай візьмуться тепер до праці нові сили, а праця їх увінчається успіхом.

Платон Стасюк,
Нью Йорк, Н. Й.

"ДОМАШНЯ ГВАРДІЯ".

Такий однострій прийнято для "домашньої гвардії" у стейті Нью Джерсі. Уніформ придумано в візі англійських. Колір уніформи — сірий.

3 ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ВОТЕРВЛІТ, Н. Й.

Річні збори Жіночого Клубу.

Український Жіночий Клуб відбуде 1. грудня ц. р. свої річні збори, в салі українського горожанського клубу. Старий заряд здав справоздання за 1940 рік. Предсідниця пані Вуйцик подякувала всім членам за співпрацю і ствердила, що впродовж минулого року всі члениці точно виконували свої обов'язки і поспішали на поклики уряду.

Далі приступлено до вибору нового уряду. А що старий уряд виконував свої обов'язки як слід, то збори potwierдили той сам уряд на наступний рік. По скінченні нарад жінки зробили вечеру, на котру запросили і присутніх членів клубу. При вечері предсідниця пані Вуйцик сказала лару слів про Червоний Хрест, якому треба дати поміч. Вслід за тим жінки ухвалили \$5 з каси. Тут забрав слово п. Л. Завіський і говорив про Золотий Хрест. Іван Урбан піддержав Завіського і сказав, що обі організації мають однакову ціль і разом кооперують. В. Футулуйчук вніс, щоб перевести збірку, на що всі згодились. Пані Вуйцик передала збірку і збрала \$5, які мають бути вислані негайно на Золотий Хрест.

На закінчення предсідниця клубу запросила всіх прийнятих на вечерю з індики, що має відбутись внавечере латинського Нового Року, з чого знов прийде якийсь дохід на Золотий Хрест. Вечерю закінчено відспіванням новому уряду "Многих Літ".

В. Футулуйчук.

БОФАЛО, БЛЕК РАК, Н. Й.

Організування членів.

В половині листопаду загоств до нас організатор У. Н. Союзу п. А. Маланчук і перейшов разом з урядниками відділу У. Н. С. по місцевих українських родинах та товариствах. В той спосіб впродовж кількох вечерів ми приєднали 23 нових членів, старших і молодших, в ряди У. Н. Союзу.

Андрій Губак, предсідник;
С. Ваврі, секретар.

ПІДПИРАЙТЕ СВОІХ БІЗНЕСМЕНІВ.

КАНАДІЄЦЬ ПРО РОСІЙСЬКИХ СЕКТАНТІВ

Накладом видавничої спілки при старих формах і церемоніях, називали себе старовірниками. Між ними головною сектою були так звані "разкольнікі". Інші менші секти, що ріжнилися від головної церкви в інших справах, держалися "разкольніків" до того часу, поки не постановили рубом якоїсь іншої справи й не відкололися від них. Коли розгорілася боротьба в церкві, архієпископ Нікон попросив царя допомоги й тоді церковний собор у 1667. році видав проклятих на всіх, що не прийняли реформи; у цьому прокляті "собор, силою влади, наданої церкві Христа, засуджує душі" всіх тих, що не годяться з реформами Нікона, "на вічні муки, нарівні з душею зрадника Юди". На цей проклятих розкольників відповіли, що їм дуже жаль, що патріарх і ці царі, які ще до недавня вірили так, як вони, осудили як еретиків всіх своїх предків, що вірили якраз так, як тепер осуджені. Та ця відповідь не здержала боротьби, але її загострила: до неї додано ще переслідування. В перших роках панування царя Петра Першого, як Росією правива регента Софія, державний уряд звернувся всею силою проти разкольників. Їх бити буками, в'язати, катувати, палено. Але, як можна сподіватись, переслідування не здужали розкольного руху. В тому віці це не було нічим надзвичайним, каже Райт, то тоді ціла Росія ділилася на тих, що переслідують, і тих, що переслідуються.

Зчасом далися знати духобори. Дві оселі стали головно відомі: одна в тамбовській губернії, коло села Горелівки, друга коло села Нікольська, в катеринославській губернії. Отже ця остання зв'язана з територією України. Духобори закидали зовсім православні обряди й поклалися в своїм богослужінні на "внутрішній голос Бога". Вони звичайно ставились ворожо до всякої влади, але в своїх оселях повишувалися звичайно диктаторській владі провідника. Між такою сектою й царатом сутічка була неминуча, але за царя Анни й Єлисавети, що не чулися безпечно на своїх престолах, переслідувань не було. Доперва як на престолі засіла цариця Катерина Друга, вона зачала направляти своїх підданих на православну

ЕМІР АБДУЛЛА, провідник арабів, промовляє в Амані, в Трансйорданії, на святі арабського повстання під кермою короля Гусейна, його батька, 24 роки тому.

віру твердою рукою. За той час духобори прийняли думки про потребу комуністичного співжиття сектарів. Декотрі провідники називали себе богами й за те попадали з сімєю в Сибір. Підчас одного масового побивання духоборів сказав один з їх провідників прощальні слова про царів: "Прийде час, що й ви потерпите, як християнські мученики".

В ті часи віддай і утвердилася назва духоборів, що, як це самі духобори пояснюють, походить з засади, що релігійні питання має людина вирішити сама в своїй душі, борючись немовби з власним духом.

Цар Олександр Перший, що любив називати себе ліберальним, додумався до безцілності переслідувань сектантів і одобрив план перенести духоборів до таврійської губернії над Чорним морем, де пізніше повстала річка, а де тоді відбувалися ще часті набіги ногайських кримських татарів. Там вони зажили своїм до певного ступня комуністичним ладом. Їх провідники вчили їх відноситись до уряду з найбільшою обережністю, скидати перед урядниками шапки, відповідати на питання лишень у вивчений спосіб. При тому однак вони вирабляли далі свої засади. Приняли між іншим засаду, що війна це злочин. Тому вони відмовлялися служити в війську й не йшли навіть на війну проти Наполеона. Як деколи дехто з православних навертався до духоборів, царський уряд за це

ВЕЛИКИЙ АВТОБУСОВИЙ ДВІРЕЦЬ

НЬО ЙОРК. — На 42 вулиці в Нью Йорку побудують величезний автобусовий двір, що коштуватиме 4 мільйони доларів. Місто вже дало дозвіл на будову такого двіра.

УКРАЇНСЬКІ СТІНКИ КАЛЕНДАРІ на 1941 РІК

- у гарних кольорах
- Календаріом друковане українською мовою
- Свята означені читким червоним друком

25 центів один 25
5 за \$1.00

Гуртові ціни подаємо на більшій замовленні. На лежистість треба посилати разом із замовленням. На С. О. Д. не висилається.

- [] Президент Рузвельт
- [] Тарас Шевченко з Бандурою (новий образ)
- [] Мисс Україна з прапором
- [] Молода Українка
- [] Гудул на полонині
- [] Наталка Полтавка
- [] Маруся з Івасем коло криниці
- [] Сини Мої, Гайдамаки
- [] Засвістали Козаченьки

- [] Ангел Хоронитель на дитині на мості
- [] Ангел хоронить дітей перед поїздом
- [] Ангел хоронить дітей в човні
- [] Ангел над дитиною в колісці

- [] Фарма: діти й качки
- [] Маленька дівчина з песиками в городі
- [] Фарма: жонка, діти збирають яблука
- [] Краєвид: гори, город, хата, озеро
- [] Краєвид: хата і гарний город

- [] Христос на Оливній горі
- [] Родження Твоє, Христе Боже наш
- [] Слава во вишніх Богу
- [] Христос, Добрий Пастир
- [] Воскресіння Ісуса Христа
- [] Пресв. Серце Ісуса Христа
- [] Пресв. Серце Преч. Діви Марії

- [] Папа Римський
- [] Матір Бона і св. Тереса
- [] Свята Родина

Замовлення слати на адресу:
"SVOBODA"
81-83 Grand Street
Jersey City, N. J.

ТОВ. ЗАПОРІЗЬКА СІЧ, ВІДДІЛ З. У. Н. СОЮЗУ

— повідомляє усіх своїх членів, що: —
МІСЯЧНІ, А ТАКОЖ
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗБОРИ

В ЧЕТВЕР, 12. ГРУДНЯ (DECEMBER 12, 1940)

В годині 7. вечір.

У ШКІЛЬНІЙ ГАЛІ НА SOUTH STREET, ELIZABETH, N. J.
На ці збори повинні прийти обов'язково всі члени, бо це будуть не тільки місячні, але і організаційні збори, на яких буде промовляти організатор членів У. Н. Союзу п. Загевич.

ЗА ВІДДІЛ З. У. Н. С.:

М. Корназ, предс.; М. Сухорський, секр.

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

287

ЖЕРТВИ ТОРПЕДИ. — Моряки канадійського воєнного корабля рятують з моря моряків британського торгового корабля, котрий німці розбили торпедою.

